

MATBAACILIK EĞİTİMİNDE MESLEK YÜKSEKOKULLARININ ROLÜ

Asuman Kaya, Erol Hacıoğlu

Anadolu Üniversitesi Porsuk M.Y.O., Tasarım ve Basım-Yayımcılık Programı, Eskişehir

ÖZET

Dünyanın en eski mesleklerinden birisi olarak başlayan ve bir bireyin yaşamının her aşamasında geniş bir yelpazede yer alan basım sektörü, bilişim teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak güncelliğini ve geçerliliğini devam ettirmektedir. Günümüzde basım teknolojilerindeki hızlı gelişmeler eğitilmiş teknik eleman ihtiyacını artırmıştır.

Basım sektörüne yönelik olarak nitelikli iş gücü yetiştirmek için verilen matbaacılık eğitimi de ekonomi ve toplumdaki değişime, endüstrinin ihtiyacına uygun eleman yetiştirmek ve kalite sorununa bağlı olarak gelişmektedir.

Bu çalışmada yalnızca baskı tekniklerinin yer almadığı aynı zamanda içerisinde görsel, sanatsal ve yönetim boyutunun yer aldığı matbaacılık eğitiminde; sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünü karşılamaya yönelik olarak her türlü materyalin tasarım, basım ve yayımı için gerekli ekipmanları bir araya getirip mamul haline dönüştürebilecek, aynı zamanda da pazarlama ve reklamını yapabilecek yeterliliğe sahip, basım-yayım işletmelerinde yönetici ve ara eleman olarak görev yapabilecek bireyler yetiştirebilmek amacı ile eğitim veren meslek yüksek okullarının matbaacılık eğitimindeki yeri ve verilecek olan eğitimin nasıl olması gerektiği ile ilgili öneriler ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulları, Eğitim, Matbaacılık, Nitelikli İşgücü

1. GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarını ellerindeki imkânlarla en iyi biçimde gerçekleştirebilmesi, sahip olduğu insan gücü potansiyelini kalkınmayı hızlandırıcı yönde ve en etkili biçimde kullanabilmesi ile mümkündür (Güler ve Özdemir, 2002,

Akt:Kaya 2005). Bunun temelinde ise teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilecek yeterli donanıma sahip bireyler yetiştirme amacı ve dolayısıyla doğru ve amaçlara uygun bir mesleki ve teknik eğitim yer almaktadır.

Üstlendiği bu rolle mesleki ve teknik eğitimi; ekonomik, ulusal ve bireysel yönden incelemek mümkündür.

Ekonomik yönden meslekî ve teknik eğitim; iş gücü piyasasının ihtiyaçlarının karşılanması, üretimde verimlilik ve kalite artışının sağlanması, işsizliğin azaltılması, daha ucuz ve kaliteli mal ve hizmet üretilmesi, iç ve dış pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi, kaynakların etkinlik, verimlilik ve rasyonellik esaslarına göre kullanılması, çağdaş teknolojinin izlenmesi/ yorumlanması, mal ve hizmet üretimine yansıtılması, hızlı, istikrarlı ve sağlıklı bir ekonomik kalkınmanın desteklenerek gerçekleştirilmesi için gereklidir. Ulusal gereksinimler açısından ise; köyden kente göç edenleri gerekli bilgi ve becerilerle donatmak, gelişen teknolojiyle birlikte teknik insan gücü ihtiyacını karşılamak, işsizlik sorununu çözümlenmeye katkı sağlamak, doğal kaynakları daha iyi değerlendirmek, bireylerin üretim kapasitelerini artırmak, öğrenimi güçleştiren ekonomik engelleri aşmak, el sanatlarının kalitesini yükseltmek için gereklidir (Kazu ve Demirli, 2002).

Ülke kalkınmasının temelinde yer alan eğitilmiş insan yetiştirilirken; kişinin içinde bulunduğu dönemin, toplum ve iş hayatının ihtiyaçlarının dikkate alınması; toplumun devamlılığının sağlanabilmesi için bireylerin üretime katılması, ekonomik olarak bir güvence ve refah seviyesine ulaşabilmesi, rekabet gücünü artırması gerekmektedir (Şahinkesen, 1991).

Bireylerin veya grupların mesleki yeterliliklerini geliştirmede, toplumsal iş birliğine katılmada mesleki ve teknik eğitimin, sosyal başarı ve mülkiyet duygusu kazandırdığı da görülmektedir. Sosyolojik bakımdan son derece önemli olan bu husus bireyleri topluma yararlı kılarak, işsiz bireylerin toplum için zararlı olabilecek herhangi bir akıma bağlanmalarını da önleyebilmektedir (Kazu ve Demirli, 2002). Bu nedenle sosyal bakımdan sistemli ve planlı bir mesleki ve teknik eğitime olan ihtiyaç kaçınılmaz hale gelmektedir.

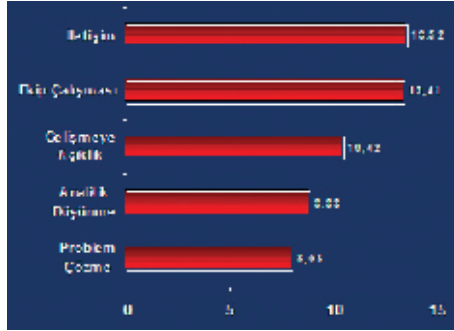
2. DEĞİŞEN SÜREÇTE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

“Sanayi toplumunun oluşması ile yıkılan feodalizm sonucunda insanlık, hızla gelişmeye aynı oranda da değişmeye başlamıştır. Sanayi toplumlarını teknik gelişmeler, makineler ve her şeye rağmen üretim yönlendirmiş ve yönetmiştir. Bu yönlendirme sonucunda ekonomik modellerde tıkanmalar meydana gelmeye başlamıştır. Bu ekonomik bunalımları yaşayan ülkelerin yeni açılımlar, yaklaşımlar arayışı sonucunda, insan hayatına bilgisayarın da girmesiyle birlikte bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve kullanımı son derece kolaylaşmış; insanlar, toplumlar, bununla birlikte devletler hızla, yeniden bir değişim sürecine girmiştir. Böylece devletler, e-devlet; vatandaş, e-vatandaş; ekonomi, dijital ekonomi; işletmeler, e-işletme; gelirler, e-gelir halini almakta; işletmelerde yönetim kavramı yerini yönetişime bırakmaktadır” (Mantar, 2004)

Ekonomi ve toplumdaki bu değişim ve gelişmeler mesleki ve teknik eğitime yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bilgi tabanlı ekonomide üstünlük, ürün ve hizmet kalitesi ile belirlenmekte; dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelerde mesleki ve teknik eğitim, endüstrinin ihtiyacına uygun eleman yetiştirmek ve kalite sorunlarına bağlı olarak gelişmektedir.

Özellikle genç nüfusa sahip olan Türkiye’de işçilerin istihdamı açısından nitelikli iş gücü yetiştirmek daha da önem kazanmaktadır. Yeni ekonomik düzenin getirdiği yenileşme ile nitelikli iş gücünün (Güler, 2004);

- ⇒ Bilgi çağının gereklerine uygun,
- ⇒ Kaliteyi bir hayat tarzı olarak benimseyen,
- ⇒ Bilgiye hızla ulaşma yollarını bilen ve benimseyen,
- ⇒ Bilişim teknolojilerine hakim,
- ⇒ Ekip çalışmasını ve öğrenmeyi öğrenen,
- ⇒ Bilimsel düşünme yeteneğine sahip,
- ⇒ Kişilik ve sosyal gelişimleri tamamlanmış olarak yetiştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

**Tablo1: İş dünyasında tercih edilen ilk 5 davranışsal yetkinlik,
(EŞME, www.yok.gov.tr)**

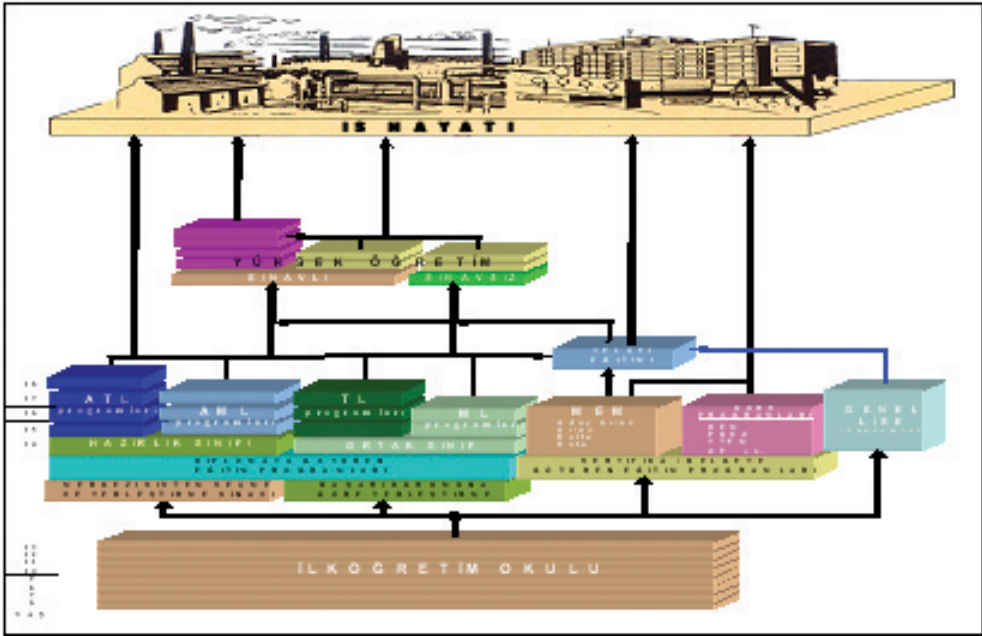
Aynı zamanda rekabetçi ekonomik yapı içerisinde işletmelerin, insan kaynakları açısından hangi kaynaktan besleneceklerini çok iyi tespit etmesi gerekmektedir. İşletmelerde sağlıklı kaynak seçimi yapılmaması durumunda; çalışanlar açısından meslek hayatında başarısızlık, iş doyumsuzluğu ve hoşnutsuzluk; işletmeler açısından ise ürün maliyetlerinde artış, yüksek fire oranı ve buna bağlı olarak daha düşük kâr marjı ile çalışma riskini beraberinde getirmektedir (Kaya, 2004). Bu nedenle işletmeler; alaylı çırak yerine örgün mesleki ve teknik eğitim almış işgücüne yönelerek; hem sektör-üniversite işbirliğine katkıda bulunmalı, hem de geleceğin yöneticilerini yetiştirerek sektörün daha optimum çalışması ve rekabetçi bir yapıya kavuşmasını sağlamaya dönük adımlar atmalıdır.

3.MATBAACILIK EĞİTİMİ

Dünyanın en eski mesleklerinden birisi olarak başlayan ve bir bireyin yaşamının her aşamasında geniş bir yelpazede yer alan basım sektörü, bilişim teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak güncelliğini ve geçerliliğini devam ettirmektedir. Günümüzde basım teknolojilerindeki hızlı gelişmeler eğitilmiş teknik eleman ihtiyacını artırmıştır.

Basım sektörüne yönelik olarak nitelikli iş gücü yetiştirmek için verilen matbaacılık eğitimi de ekonomi ve toplumdaki değişime, endüstrinin ihtiyacına uygun eleman yetiştirmek ve kalite sorununa bağlı olarak gelişmektedir.

Bu gelişmeler doğrultusunda sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirmek için eğitim sistemimizde ortaöğretim, meslek yüksek okulu, fakülte ve lisansüstü düzeyde eğitim veren kurumlar bulunmaktadır.

Bunlar; orta öğretim düzeyinde eğitim veren ve teknisyen yetiştiren meslek liseleri, üniversitelere bağlı olarak iki yıllık eğitim veren ve tekniker yetiştiren meslek yüksekokulları ve yine üniversitelerde fakülte düzeyinde eğitim veren meslek liselerine öğretmen yetiştirmek amacı güden teknik eğitim fakülteleri matbaa öğretmenliği bölümleridir (Tablo2).

Fakülte düzeyinde eğitim alan öğrenciler bu eğitim sürecinde asıl olarak; meslek liselerinin matbaacılık bölümlerinde öğretmen olarak görev yapmak üzere yetiştirilmektedir. Bu bölümlerde eğitim alan öğrenciler ilk yıllarda ağırlıklı olarak genel kültür dersleri ve mesleğe yönelik olarak temel dersler almakta, üçüncü ve dördüncü yıllarda ise ağırlıklı olarak meslek dersleri olarak ve yaptıkları uygulamalarla kendilerini geliştirmektedirler. Aynı zamanda öğrenim süreleri içerisinde yapacakları sanayi stajıyla da almış oldukları mesleki bilgileri pekiştirme imkanı bulmaktadırlar. Asıl olarak öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuş bu programlarda formasyon dersleri, ilk dönemden sekizinci döneme kadar her dönemde verilmekte ve öğretmenlik stajıyla da öğrenciler edinmiş oldukları formasyon bilgilerini uygulama imkanı bulmaktadırlar.

Üniversite	Fakülte -Program	Kontenjan	
		I. öğretim	II. öğretim
Gazi Üniversitesi (Ankara)	Teknik Eğitim Fakültesi (Matbaa Öğretmenliği)	30	30
Marmara Üniversitesi (İstanbul)	Teknik Eğitim Fakültesi (Matbaa Öğretmenliği)	40	30
Toplam		70	60
		130	

Tablo2: Fakülte düzeyinde Matbaa Eğitimi veren üniversiteler ve kontenjanları (<http://www.osym.gov.tr>)

Basım sektörüne yönelik olarak eğitim veren meslek yüksekokulları incelendiğinde, birbirini tamamlayan üç farklı program olduğu görülmektedir. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ‘Yükseköğretim İstatistikleri’nde de yer aldığı üzere (Tablo3), Basım ve Yayımcılık başlığı altında toplanmış olan programlar; Tasarım ve Basım-Yayımcılık, Matbaacılık ve Masaüstü Yayımcılık programlarıdır.

14. ÖĞRETİM ALANLARINA GÖRE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİ SAYILARI
NUMBER OF VOCATIONAL TRAINING SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO FIELD OF STUDY
2006 - 2007
ÖĞRETİM YILI / ACADEMIC YEAR

	YENİ KAYIT NEW ADMISSIONS			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI TOTAL NUMBER OF STUDENTS			Oran ALAN
	T	K	E	T	K	E	
ÜNİVERSİTELER TOPLAMI / TOTAL FOR THE UNIVERSITIES	190291	74363	115928	482208	191050	301158	
KİTLE İLETİŞİMİ VE ARAÇLARI / MASS COMMUNICATIONS & MASS MEDIA	4185	2945	1240	9711	6679	3032	
GAZETECİLİK VE HALKLA İLİŞ. / JOURNALISM & PUBLIC RELATIONS	2044	1580	455	4312	3374	938	
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM / PUBLIC RELATIONS & INFORMATION	1210	964	246	2673	2124	549	
HABERİ Kİ & İLİŞKİLER VE TANITIM / INFORMATION & PUBLIC RELATIONS	77%	68%	49%	45%	44%	15%	

14. ÖĞRETİM ALANLARINA GÖRE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİ SAYILARI
NUMBER OF VOCATIONAL TRAINING SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO FIELD OF STUDY
2005 - 2006
ÖĞRETİM YILI / ACADEMIC YEAR

	YENİ KAYIT NEW ADMISSIONS			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI TOTAL NUMBER OF STUDENTS			ÖĞRETMEN YILI MEZUNU ACADEMIC YEAR GRADUATES		
	T	K	E	T	K	E	T	K	E
KİTLE İLETİŞİMİ VE ARAÇLARI / MASS COMMUNICATIONS & MASS MEDIA	3637	2660	987	8337	5620	2737	1788	1203	595
GAZETECİLİK VE HALKLA İLİŞ. / JOURNALISM & PUBLIC RELATIONS	1743	1305	340	3452	2721	731	810	637	191
HABERİ Kİ & İLİŞKİLER VE TANITIM / PUBLIC RELATIONS & INFORMATION	1173	954	221	2325	1828	497	621	475	146
HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK / PUBLIC RELATIONS & ADVERTISING	512	401	111	1071	853	218	107	102	35
İNTERNET GAZETECİLİĞİ VE YAYINCILIK / INTERNET JOURNALISM AND PUBLICATION	56	40	16	56	40	16			
BASIM VE YAYINCILIK / PRINTING & PUBLICATION	709	454	254	1752	918	874	300	140	100
MATBAACILIK / PRINTING	79	30	49	986	418	568	278	133	145
TASARIM VE BASIM-YAYINCILIK / DESIGN AND PRINTING/PUBLICATION	378	352	184	733	488	285	22	7	15
MASAÜSTÜ YAYINCILIK / DESK-TOP PUBLISHING	53	32	21	53	32	21			

T : TOPLAM / TOTAL K : KIZ / FEMALE E : ERKEK / MALE

14. ÖĞRETİM ALANLARINA GÖRE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİ SAYILARI
NUMBER OF UNDERGRADUATE STUDENTS ACCORDING TO FIELD OF STUDY
2004 - 2005
ÖĞRETİM YILI / ACADEMIC YEAR

A.ÜNİVERSİTELER/UNIVERSITIES	YENİ KAYIT NEW ADMISSIONS			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI TOTAL NUMBER OF STUDENTS			ÖĞRETİM YILI MEZUNU ACADEMIC YEAR GRADUATES		
	T	K	E	T	K	E	T	K	E
KİTLE İLETİŞİMİ VE ARAÇLARI / MASS COMMUNICATIONS & MASS MEDIA	3148	2120	1019	6890	4357	2533	1230	806	433
GAZETECİLİK VE HALKLA İLİŞ. / JOURNALISM & PUBLIC RELATIONS	1513	1090	253	2505	2001	504	520	371	140
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM / PUBLIC RELATIONS & INFORMATION	859	722	177	1814	1374	440	408	294	114
HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK / PUBLIC RELATIONS & ADVERTISING	414	338	76	781	627	154	112	77	35
BASIM VE YAYINCILIK / PRINTING & PUBLICATION	679	296	374	1583	695	888	180	93	93
MATBAACILIK / PRINTING	679	296	374	1583	695	888	180	93	93

T : TOPLAM / TOTAL K : KIZ / FEMALE E : ERKEK / MALE

Tablo3: 2004-2007 yılları arasında Basım ve Yayımcılık Programları kontenjanları (<http://www.osym.gov.tr>)

Basım sektörüne yönelik olarak, Basım ve Yayımcılık Programları mesleki ve teknik eğitim içerisinde meslek yüksek okulları düzeyinde, 16 üniversite bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmekte ve programa 2006-2007 öğretim yılında 771 öğrenci kabul edilmişken bu sayının 2007-2008 öğretim yılında 795 olması öngörülmektedir (Tablo4).

Üniversite	Yükseköğül-Program	Kontenjan	
		I. öğretim	II. öğretim
Anadolu Üniversitesi (Eskişehir)	Porsuk MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	30	30
Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir)	İzmir MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	50	--
Ege Üniversitesi (İzmir)	Ege MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	40	40
İstanbul Üniversitesi (İstanbul)	Teknik Bilimler MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	50	--
İnönü Üniversitesi (Malatya)	Battalgazi MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	30	--
Marmara Üniversitesi (İstanbul)	Teknik Bilimler MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	35	35
Muğla Üniversitesi (Muğla)	Muğla MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	20	--
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Samsun)	Samsun MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	30	--
Selçuk Üniversitesi (Konya)	Teknik Bilimler MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	30	30
Yıldız Teknik Üniversitesi (İstanbul)	Yıldız MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	25	--
Anadolu Kültür-Eğitim Vakfı (İstanbul)	Anadolu-Bil MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	60	60
Bilgi Üniversitesi (İstanbul)	MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	30	--
Kadir Has Üniversitesi (İstanbul)	Sosyal Bilimler MYO (Tasarım ve Basım Yayımcılık)	30	--
Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın)	Aydın MYO (Matbaacılık)	30	--
Gazi Üniversitesi (Ankara)	Gazi MYO (Matbaacılık)	--	50
Beykent Üniversitesi (İstanbul)	MYO (Masaüstü yayıncılık)	60	--
		550	245
	Toplam		795

Tablo4: Yükseköğül düzeyinde Matbaa Eğitimi veren üniversiteler ve 2007-2008 eğitim-öğretim dönemi kontenjanları (<http://www.osym.gov.tr>)

Basım ve Yayımcılık Programlarının ders programları incelendiğinde öğrencilerin; genel itibariyle ilk yıl Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Matematik, İngilizce, Teknik Resim gibi genel kültür derslerinin yanı sıra; mesleğe giriş niteliğinde, Malzeme Bilgisi, Temel Matbaa Eğitimi, Reprodüksiyon Teknolojisi, Işık ve Renk Bilgisi, Dizgi Sistemleri, Yazı ve Tipografi gibi dersler aldığı görülmektedir (Tablo 5a, 5b).

	I. YARIYIL/Güz	T	U
Anadolu Üniversitesi Porsuk MYO	Baskı Malzemeleri Tek	2	2
	Genel Dizgi Sist. Tek.	3	0
	Işık ve renk Bilgisi	2	0
Uludağ Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Malzeme Bilgisi	2	0
	Dizgi Teknikleri	3	0
	Baskı Teknikleri I	3	0
İstanbul Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Bilgisayara Giriş	2	0
	Atölye	2	0
	Mesleki Teknik Tasarım	1	1
	Malzeme Bilgisi	2	0
	Genel ve Teknik İletişim	2	0
Marmara Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Meslek Kimyası	2	0
	Malzeme Bilgisi	2	0
	Genel Baskı Tek.	2	2
	Genel Repro Tek.	2	2
	Genel Dizgi Tek.	2	2
	İş Güvenliği	2	0
	Mat. Terminolojisi	1	0

Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız MYO	Mesleki Kimya	2	-
	Temel Matbaa Bilgisi	2	-
	Baskı Malzemeleri Teknolojisi	2	2
	Genel ve Teknik İletişim	2	-
	Tipografi ve Dizgi Sistemleri I	2	2
	Reprodüksiyon Teknikleri	2	2
Anadolu-Bil MYO	Temel Matbaa Eğitimi	3	3
	Matbaa Malzemesi Bilgisi	3	3
	Bilgisayar Destekli Grafik Tasarım I	6	2
Selçuk Üniversitesi Teknik Bölümler MYO	Temel Matbaa Eğitimi	3	2
	Yazı Tipografisi	3	1
	Matbaa Terminolojisi	3	2
	Repro Kimyası	2	0
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun MYO	Malzeme Bilgisi	2	1
	Işık Ve Renk Bilgisi	2	0
	Dizgi Teknikleri	4	0
	Baskı Teknikleri I	4	0
	Matbaacılık Uyg. Tekn. I	2	4
Ege Üniversitesi Ege MYO	Malzeme Bilgisi	2	0
	Genel Baskı Teknikleri	1	2
	Genel Dizgi Teknikleri	2	2
	Temel tasarım bilgisi	2	0

Tablo 5a: Basım ve Yayıncılık Programlarında ilk yıl (I. Yarıyıl) okutulan mesleki dersler
(A.KAYA, ilgili üniversitelerin web sayfalarından derlenmiştir)

	II.YARIYIL/Bahar	T	U
Anadolu Üniversitesi Porsuk MYO	Genel Matbaacılık Teknikleri	2	4
	Reprodüksiyon Teknolojisi	3	0
Uludağ Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Fotografi	2	0
	Genel Reprodüksiyon Tek.	2	0
	Kartonaj	3	0
	Teknolojinin Bilimsel İlkeleri	3	1
	Baskı Teknikleri II	2	0
	Bilgisayarlı Dizgi Teknikleri	2	0
İstanbul Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Ambalaj ve Etiket	2	1
	Renk Bilgisi	1	1
	Masa Üstü Yayıncılık	1	1
	Matbaa Kimyası	1	1
	Tipografi	1	1
	Reprodüksiyon teknolojisi	1	1
	Kalite Kontrol ve Standartlar	2	0
Marmara Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Yazı ve Tipografi	2	0
	Ciltleme Tek.	2	0
	Ofset Tek. 1	2	2
	Repro Tek. 1	2	2
	Dizgi Tek. 1	2	2
	Renk ve Grafik	1	1
Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız MYO	Serigrafi Baskı Tekniği	2	2
	Ofset Baskı Teknolojisi I	4	2
	Bilgisayar Destekli Grafik I	3	2
	Tipografi ve Dizgi Sistemleri II	2	-

Anadolu-Bil MYO	Bilgisayar Destekli Grafik Tasarım-II	6	2
	Ambalaj Teknolojisi	2	2
	Renk Bilgisi	2	2
	Ofset Baskı Teknolojisi-I	5	3
Selçuk Üniversitesi Teknik Bölümler MYO	Renk Bilgisi	3	0
	Genel Repro Teknolojisi	5	1
	Genel Dizgi Tekniği	5	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun MYO	Fotografi	3	0
	Genel Prodük.Teknik.	3	0
	Kartonaj	3	1
	Bilgi Dizgi Teknikleri	4	0
	Baskı Teknikleri II	4	0
	Matbaacılık Uyg. Tekn. II	2	4
Ege Üniversitesi Ege MYO	Meslek Kimya	2	0
	Fotografi	2	2
	Baskı Teknikleri I	2	3
	Dizgi Teknikleri I	2	2
	Renk ve Grafik	2	3

**Tablo 5b: Basım ve Yayımcılık Programlarında ilk (II. Yarıyıl)
yıl okutulan mesleki dersler**

(A. KAYA, ilgili üniversitelerin web sayfalarından derlenmiştir)

Öğrenimlerinin ikinci yılında ise öğrenciler ağırlıklı olarak; Baskı Teknikleri, Matbaacılık Uygulamaları, Kartonaj, Cilt, Maliyet Hesaplamaları gibi sektöre yönelik uygulamalı dersler görmekte, bazı üniversitelerin programlarında ise “Bitirme Projesi” dersi verildiği görülmektedir (Tablo 6a, 6b). Aynı zamanda öğrenciler, öğrenimleri süresince almış oldukları bilgileri pekiştirmek, kullanılan üretim yöntem/süreçlerini tanımak ve becerilerini geliştirmek amacıyla altmış işgünü sanayi stajı yapmaktadırlar.

	III. YARIYIL/Güz	T	U
Anadolu Üniversitesi Porsuk MYO	Grafik Tasarımı	3	0
	Kartonaj Teknolojisi Tasarımı	2	2
	Ofset Baskı I	2	2
	Baskı Teknikleri I	3	2
	Basım Endüstrisinde Maliyet Hesaplamaları	2	2
	Basım Endüstrisinde Toplam Kalite Yntm. (seç)	2	2
	Masaüstü Yayıncılığı (seç)	2	2
	Pazarlama ve Reklamcılık (seç)	2	2
	Basım Endüstrisinde Üretim Pl. ve Yntm. (seç)	2	2
	Uludağ Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Grafik	3
Masa Üstü Yayıncılığı I		3	0
Baskı Teknikleri III		2	0
Matbaacılık Uygulamaları I (seç)		2	0
Ciltleme Teknikleri (seç)		2	0
Matbaacılık Hizmetleri (seç)		2	0
İstanbul Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Basım Endüst.Maliyet Hesabı	3	0
	Baskı Yöntemleri I	2	1
	Grafik-Pikaj-Montaj	2	1
	Baskı Teknolojisi	2	1
	Masa Üstü Yayıncılık Uyg - I	3	0
	Reklam ve Yayıncılık	2	0
	MatbaaTerminolojisi (seç)	3	0
	İnternet ve İletişim (seç)	3	0
	Yönlendirilmiş Çalışma-I (Proje 1)	1	0

Marmara Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Montaj Tek	1	0
	Fotografi	2	0
	Dizgi Donanımları	2	0
	Mat. İşletmeciliği	2	0
	Karton Ambalaj Üret	1	1
	Mat. Meslek Hesap.	2	0
	Ofset Tek 2	2	2
	Repro Tek 2	3	2
	Dizgi Tek 2	3	2
	Etiket Bas. Tek 1	2	0
Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız MYO	Cilt ve Kartonaj	2	2
	Baskı Teknikleri I	2	4
	Ofset Baskı Teknolojisi II	3	4
	Işık ve Renk Bilgisi	2	-
	Fotografi	2	-
	Mesleki Proje	2	2
	Bilgisayar Destekli Grafik II	3	2
Anadolu-Bil MYO	III. YARIYIL/Güz	T	U
	Bilgisayar Destekli Grafik Tasarım – III	6	2
	Ofset Baskı Teknolojisi ve Matbaa Maliyet H.	5	2
	Estetik ve Tasarım.	2	2
	Fotoğrafi	2	1
	Temel İletişim ve Yayımcılık Etiği	2	2
	Bilgisayar Destekli Karton Ambalaj Tasarımı - I	5	2
	Mesleki Yabancı Dil-I	4	2

Selçuk Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Meslek Hesapları Teknolojisi	3	1
	Baskı Yöntemleri	3	1
	Montaj Sistem Kalıp Teknolojisi	3	0
	Fotografi	2	1
	Ofset Baskı Teknolojisi	4	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun MYO	Grafik	3	1
	Ciltleme Teknikleri	3	1
	Masa Üstü Yayıncılık	4	0
	Baskı Teknikleri III	4	0
	Matbaacılık Uygulama Tekn.III	2	4
Ege Üniversitesi Ege MYO	Ciltleme Teknolojisi	1	3
	Dizgi Teknikleri II	2	3
	Baskı Teknikleri II	2	3
	Bil. Dest. Ambalaj	2	4
	Yönlendirilmiş Çalışma I	0	4
	Reprodüksiyon	1	3
	Matbaa Uygulamaları I	0	4

**Tablo 6a: Basım ve Yayıncılık Programlarında ikinci yıl (III. Yarıyıl)
okutulan mesleki dersler
(A.KAYA, İlgili üniversitelerin web sayfalarından derlenmiştir)**

	IV. YARIYIL/Bahar	T	U
Anadolu Üniversitesi Porsuk MYO	Bilgisayar Destekli Grafik Tasarımı	2	0
	Kalite Kontrol	2	0
	Ciltleme Teknolojisi ve Tasarımı	2	2
	Ofset Baskı II	2	2
	Baskı Teknikleri II	3	2
	Basım Endüstrisinde Fotoğrafçılık Tek. (seç)	2	2
	Matbaacılık Hizmetleri (seç)	2	2
	Basım İşletmeciliği (seç)	2	2
Uludağ Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Masa Üstü Yayıncılık II	3	2
	Baskı Teknikleri IV	2	0
	Matbaacılık Uygulamaları II	2	0
	İş Güvenliği	1	1
	Matbaa İşlemleri (seç)	2	0
	Kalite Kontrol (seç)	2	0
	Basım End. Maliyet Hes. (seç)	2	0
İstanbul Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Baskı yöntemleri-2	1	1
	Bitirme Projesi	3	0
	Ciltleme Teknikleri ve Kartonaj	1	1
	Fotografi	1	1
	Grafik	1	1
	İş Hukuku	2	0
İstanbul Üniversitesi Teknik Bil. MYO	IV. YARIYIL/Bahar	T	U
	Masa Üstü Yayıncılık Uyg - II	3	0
	Reproduksiyon Kimyası (seç)	2	1
	Web Sayfa Tasarımı (seç)	3	0
	Yönlendirilmiş Çalışma -II (proje 2)	1	0

Marmara Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Mat. Kalite Kontrol	2	0
	Bitirme Projesi	0	2
	Dizgi Tek. 3	3	3
	Ofset Tek. 3	2	2
	Repro Tek. 3	3	2
	Diğer Baskı Sist.	2	0
	End. Org. Mal. Muh.	2	0
	Serigrafi Baskı	1	1
	Etiket Bas. Tek 2	2	0
Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız MYO	Masa Üstü Yayıncılık	2	2
	Montaj Teknikleri	2	2
	Reklamcılık Bilgisi	2	-
	Basım Endüstrisi Maliyet Hes.	2	-
	Baskı Teknikleri II	2	4
	İşletme Yönetimi	2	-
	Yönlendirilmiş Çalışma (S)	2	-
	Mesleki Yabancı Dil (S)	2	-
Anadolu-Bil MYO	Bilgisayar Destekli Grafik Tasarım - IV	6	2
	Özgün Baskı Teknikleri	5	3
	Reklam Tasarımı ve Grafik	2	2
	Matbaada Kalite Kontrol	2	2
	Bitirme Projesi	2	0
	Bilgisayar Destekli Karton Ambalaj Tasarımı-II	5	2
	Mesleki Yabancı Dil-II	4	2

Selçuk Üniversitesi Teknik Bil. MYO	Sistem Teknolojisi	6	2
	Sistem Makineleri	2	0
	Baskı yöntemleri	2	1
	Kalite Kontrol ve Standartları	3	0
	Bilgisayar Uygulamaları	2	2
	Renk Ton Bilgisi	3	0
Ondokuz Mayıs Üniver- sitesi Samsun MYO	Masaüstü Yayıncılık II	4	0
	Matbaa İşl. ve Mali Muhsb.	3	1
	Proje	2	2
	Baskı Teknikleri IV	4	0
	Matbaacılık Uyg. Tekn. IV.	2	4
Ege Üniversitesi Ege MYO	Baskı Teknikleri III	2	3
	Matbaada Kalite Kontrol	2	0
	Dizgi Teknikleri III	2	3
	Matbaa Meslek Hesapları	2	0
	Matbaada İşletme Yönetim ve Organizasyon	4	0
	Matbaa Uygulamaları II	0	4
	Basım Mevzuatı	2	0
	Yönlendirilmiş Çalışma	0	4

**Tablo 6b: Basım ve Yayıncılık Programlarında ikinci yıl (IV. Yarıyıl)
okutulan mesleki dersler**

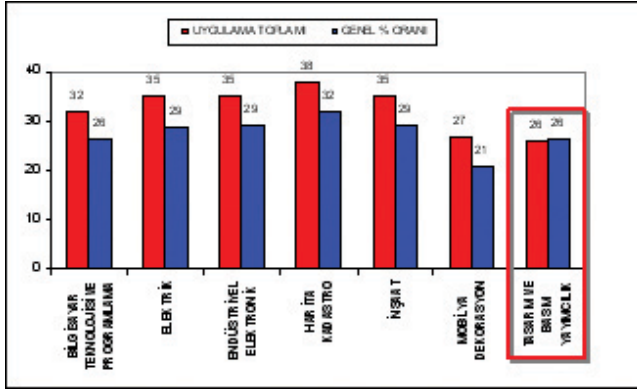
(A. KAYA, İlgili üniversitelerin web sayfalarından derlenmiştir)

İlgili programların ders programları incelendiğinde;

- Programlarda okutulan derslerin ve ders yüklerinin bir standardının olmadığı,
- Gelişen teknoloji ve değişen tüketici profiline bağlı olarak Masaüstü Yayıncılık dersinin genelde programa dahil edilmesine karşın, okutulması gerekli olan Pazarlama, Reklamcılık, Yönetim, Meslek Ahlakı, Problem Çözme Teknikleri, Araştırma

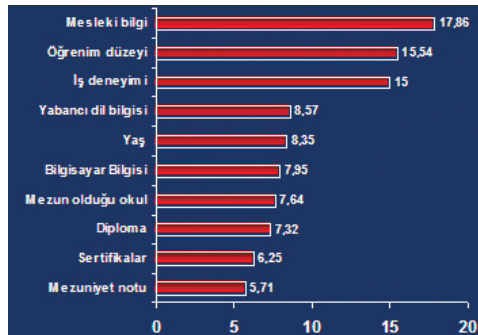
Yöntemleri, Bilgi İşlem-İletişim Teknolojisi gibi derslere yer verilmediği,

c) Öğrenimleri süresince öğrencilerin almış oldukları uygulama derslerinin, iki yıl içerisinde alınan derslerin hemen hemen %50'sini kapsadığı görülmektedir (Tablo 7).

Tablo7: Teknik Programlar Uygulama Saati Oranı, (Eşme, www.yok.gov.tr)

Ancak bu oran, mezunların istihdamında ne kadar yeterli olmaktadır? Türk sanayicileri de; “Nitelikli işgücü eksikliğinden yakındıklarını, mühendisle işçi arasındaki boşluğu dolduracak eleman sıkıntısından mağdur olduklarını, milyonlarca dolarlık teknik yatırım yapmalarına rağmen nitelikli eleman eksikliği nedeniyle hiç eğitim almamış kişilere makineleri teslim etmek zorunda kaldıklarını ve tam verimlilik sağlayamadıklarını” ifade ederek bu oranın yetersiz olduğunu açıkça belirtmektedir. (www.mess.org.tr).

**Tablo8: İş Dünyasında Tercih Edilen Mesleki Öğrenim Yetkinlikleri
(EŞME, www.yok.gov.tr)**

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Eğitim sistemimiz içerisinde meslek okullarında kazandırılan niteliklerle iş hayatının ihtiyaçları arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu da mezunların iş hayatına girmelerini zorlaştırmakta, bunun sonucunda da ilgili bölümlerden mezun olan öğrencilerin eğitim aldıkları alanlar dışında istihdama yönelmesine neden olmaktadır.

“İş yaşamının ihtiyaç duyduğu işgücünün niteliği ve niceliği tam, gerçekçi ve güvenilir biçimde tespit edilememesi nedeniyle, eğitim arzı da tahminlere göre yapılmaktadır. Bir yandan mezun olan gençler eğitim aldıkları alanlarda istihdam imkanı bulamazken diğer yandan da bazı alanlarda kalifiye işgücü ihtiyacı bulunmaktadır”(Kılıç,2006).

İş dünyasının ihtiyacı olan nitelikli işgücünü yetiştirmesinde ve mevcut işgücü açığını kapatmasında meslek yüksekokullarının rolü yadsınamaz derecede önem taşımaktadır. Büyüyen Türkiye ekonomisinin uluslararası pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi de ancak gelişmiş meslek yüksekokulları ve bunların yetiştirdiği nitelikli işgücü ile mümkün olabilecektir.

Bu nedenle Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) 11 Temmuz 2007 tarihli Genel Kurul toplantısında (www.osym.gov.tr) iş dünyasının nitelikli eleman ihtiyacını karşılamak üzere mevcut yüksek öğretim yapısında değişikliğe gidilmesine karar verilmiş ve bu doğrultuda (Ek1);

⇒ İş dünyasının taleplerine uygun nitelikte lisans düzeyinde eleman yetiştirilmek için 4'ü yeni kurulmak üzere 23 üniversitede Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültesi kurulmasına,

⇒ Marmara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültelerinin meslek liselerinin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere eğitimine devam etmesine; aynı zamanda bu iki üniversite bünyesinde Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültesi kurulmasına karar verilmiştir.

YÖK'ün bu adımı ile meslek yüksek okullarının ve meslek yüksekokulu mezunlarının iş dünyasındaki önemi daha da artmıştır.

Bu açıdan basım sektörü ve yan sektörlerde görev almak üzere; her türlü materyalin

tasarım-basım-yayımları için gerekli işlemleri ve bu ürünlerin pazarlama iletişimini gerçekleştirebilecek bireyler yetiştirebilmek amacıyla faaliyet gösteren ve Basım Yayımlar Programları başlığı altında toplanan meslek yüksek okullarında daha etkin eğitim verebilmek için yapılması gerekenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. İlk olarak bu bölümlerden mezun olan öğrencilerin sektörde yerinin tam olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de MYO mezunlarının işletme hiyerarşisi içerisinde üretim ile yönetim arasında köprü görevi göreceği ara kademe yönetici sıfatıyla mezun olması ve bunun sektörde de kabul görmesi gerekmektedir.

Buna bağlı olarak mezunların iş hayatında daha verimli ve etkin olabilmeleri için değişen ekonomik yapı ve çeşitlenen enerji kaynakları göz önünde bulundurulmalıdır;

a. Programlarda stres ve kriz yönetimi, problem çözme teknikleri, meslek ahlakı, alternatif enerji kaynakları, maliyet konularını kapsayacak şekilde derslere yer verilmeli,

b. İşletme, Yönetim, Pazarlama, Bilgi İşlem-İletişim Teknolojisi dersleri müfredata mutlaka alınmalıdır.

2. Onaltı farklı üniversitede, farklı isimler altında sektöre yönelik olarak eğitim veren bölümlerin ders içerikleri birbiriyle bütünlük sağlayacak şekilde, değişen teknolojilerde göz önünde bulundurulmuş ve yeniden gözden geçirilmeli ve bir standart sağlanmalıdır.

3. Sorgulayabilen, yaratıcı, öğrenci odaklı öğrenme sürecinde, bilgisayar destekli bilişim teknolojileri yaygın olarak kullanılmakta, bilgisayarlardan faydalanarak, sanal ortamlarda gerçeklerin sınanabildiği öğrenme koşulları yaratılabilmektedir (Akbaş ve Altınok, 2004, Akt: Kaya, 2007).

Baskı öncesi, baskı ve baskı sonrası aşamalarının yer aldığı basım sektörü gelişen teknolojiden büyük oranda etkilenmekte ve özellikle baskıya hazırlık aşamalarının gerçekleştirilmesinde bilgisayarlar yoğun olarak kullanılmaktadır.

Ancak, üretimin gerçekleştiği baskı aşamasında öğrencilere, uygulanan baskı sistemine bağlı olarak incelenecek işlem basamaklarının ve bir sorunla karşılaşıldığında

neler yapılabileceğinin kavratılması ve de sektörde çalışabilmesini sağlayacak gerekli el becerilerinin kazandırılabilmesi için; atölye kurulması gibi yüksek bir maliyet gerektirmeyen, daha emniyetli, daha fazla tekrar yapma imkanı veren simülasyon destekli uygulama programları geliştirilmeli ve etkin olarak kullanılmalıdır.

4. Meslek yüksekokullarındaki bölümleri tercih edecek olan öğrencilerin beceri, iş tutumu, ilgi gibi kriterler doğrultusunda yapılacak olan bir ön görüşme sonucu kabulüyle; hem öğrencilerin sınav kazanarak yerleştirilmiş olmanın getirdiği özgüvenle derslerini ciddiye takip etmelerini, hem de azınlığı oluşturuyor olsa da yeterli bilgi beceri düzeyine sahip olmayan adayların elenmesini sağlayacaktır.

Bunun sonucunda ise, hem meslek yüksekokullarının eğitim kalitesinde bir artış gözlenecek, hem de iş dünyasının bu eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilerden bilgi-beceri konusundaki beklentilerine cevap verilmiş olunacaktır (Kaya, 2005).

5. Meslek yüksekokullarında yaşanan en büyük sıkıntılardan birisi olan üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilebilmesi amacıyla,

a. Üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde sanayi ve ticaret odaları ile yüksekokullar arasında koordinasyon oluşturulmalı,

b. Kardeş kurum/işletme projesi geliştirilerek öğrencilerimizin kendi sektörleri ile iç içe olması sağlanmalı ve bölümlerin teknik ihtiyaç ve eksikliklerinin giderilmesi yoluna gidilmelidir. Bunu özendirmek amacıyla da bazı vergisel avantajlar getirilmesi yararlı olacaktır.

EK1: Yükseköğretim kurulunun Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri açma kararı ile ilgili açıklama

(www.yok.gov.tr)

Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri Açma Kararı İle İlgili Açıklama

Yükseköğretim Kurulu'nun 11 Temmuz 2007 tarihli Genel Kurul Toplantısında;

- ❑ Afyon Kocatepe, Batman, Cumhuriyet, Dumlupınar, Düzce, Fırat, Karabük, Karadeniz Teknik, Kırklareli, Kocaeli, Mersin, Muğla, Pamukkale, Sakarya, Selçuk, Süleyman Demirel Üniversiteleri ile Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü bünyesinde bulunan *Teknik Eğitim Fakültelerinin, Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültesine dönüştürülmesine,*
- ❑ Çankırı Karatekin, Ege, Gaziantep ve Uludağ Üniversiteleri bünyesinde **Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri** kurulmasına,
- ❑ Gazi Üniversitesi ve Marmara Üniversiteleri bünyesinde yer alan *Teknik Eğitim Fakültelerinin, meslek liselerinin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere eğitimine devam etmesine ve bu iki üniversitede, Teknik Eğitim Fakültelerinin yanında, Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültelerinin kurulmasına*

karar verildi.

Böylece, 23 üniversitede, Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültesinin kurulması ve iki üniversitedeki Teknik Eğitim Fakültesinin işlevini sürdürmesi kararlaştırılmıştır.

- ❑ Hazırlığı 2 yıldan beri devam eden ve gerekçesi, YÖK tarafından Şubat 2007'de yayımlanan "Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi" raporunda açıklanan çalışma, meslek lisesi çıkışlılara, alanlarının devamı niteliğinde 4 yıllık lisans programlarında okuma imkanı vereceği gibi, önlisans düzeyinde eğitim yapan MYO çıkışlılara, dikey geçiş sınavı yoluyla, 2+2 (lisans tamamlama) fırsatı da getirmektedir.
- ❑ Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri, iş dünyasının taleplerine uygun nitelikte, lisans düzeyinde eleman yetiştirmek üzere, uygulama ağırlıklı eğitim yapacaktır.
- ❑ Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültelerinin, öğretmenlik alanlarına uygun programlarını bitiren öğrenciler, öğretmenlik formasyon eğitimi alarak, öğretmen olma haklarından yararlanabileceklerdir.
- ❑ Mevcut Teknik Eğitim Fakültelerinin yeni yapıya dönüştürülmeleri ve bunlara ilave olarak, aynı isimle 6 yeni fakültenin açılması, ilgili kararın yasallaşmasından sonra gerçekleşecektir.
- ❑ Kararın yasallaşması durumunda, Teknik Eğitim Fakültelerinde okuyan öğrenciler eğitimlerini, girdikleri statüde sürdürecektir.

KAYNAKLAR

1. EŞME, İ., (2007); Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunlar, Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, Ankara, <http://www.yok.gov.tr/duyuru/sunumlar.htm> (E.T: Şubat 2007)
2. GÜLER , C. (2004), Mesleki Eğitim Sistemleri Gelecekte Nasıl Olmalıdır, Eğitim Kurumu - İşletme Diyalogu Uluslararası Konferansı, TİSK-MEB, Ankara, http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj= ana&ana_id=58, (E.T:Mayıs 2007)
3. KAYA, A., (2004) Yeni Ekonomik Düzendeki Matbaa İşletmelerine Stratejik Bir Yaklaşım, Matbaacıların Sesi Dergisi Sayı:172, 96-98
4. KAYA. A.,(2005); Mesleki ve Teknik Eğitim İçerisinde Meslek Yüksekokullarına Yönelik Bir Değerlendirme, Mesleki ve Teknik Eğitim Teknolojileri Kongresi, İstanbul
5. KAYA. A., (2007); Tasarım ve Basım-Yayımcılık Eğitiminde Simülasyon Tekniğinin Uygulanabilirliği, 7.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı (IETC2007), Lefkoşe, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bildiriler Kitabı: Vol:1, S:81-86
6. KAZU, Y. ve, DEMİRLİ, C., Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarındaki Gelişmeler, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 155-156 Yaz-Güz 2002, <http://www.meb.gov.tr/index1024.htm> (E.T: Mart 2005)
7. KILIÇ Salih (2006); “Mesleki Yeterlilik Kurumu” Çerçevesinde Eğitim-İstihdam İlişkisi, İŞVEREN DERGİSİ, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1498&id=81, (E.T:Ağustos 2007)
8. MANTAR, S.,(2004); Yeni Ekonomik Düzendeki E-Devlet ve Dijital Para; Dijital Para ile Yeni Bir Harcama ve Vergilendirme Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye Şişir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
9. SAĞCAN, E., (2004); Mesleki Eğitim Sistemi Gelecekte Nasıl Olmalıdır, Eğitim Kurumu-İşletme Diyalogu Uluslararası Konferansı, Eylül, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1037&id=59 (E.T: Temmuz 2007)

10. SAKAOĞLU, N. (2003); Osmanlıdan Günümüze Eğitim Tarihi, Bilgi Üniversitesi Yayınları 33, ISBN: 975-6857-12-9, İstanbul
11. ŞAHİNKESEN, A. (1991); Meslek Analizi ve Öğretim Programlarının Hazırlaması, Eğitici Usta El Kitabı, MEKSA Vakfı Yayınları No:1, Ankara
12. -----, Rekabet İçin Nitelikli İşgücü, http://www.mess.org.tr/html/haberler/htm/13_subat.pdf, (E.T:Şubat 2007)
13. -----, Öğretim Alanlarına Göre Önlisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları, Yükseköğretim İstatistikleri kitabı, <http://www.osym.gov.tr> (E.T:Ağustos 2007)